

Γ. Μ. ΣΗΦΑΚΗΣ

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΟΙΗΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΔΙΓΕΝΗ Ε ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΚΡΙΤΙΚΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ

Μέ τις πρόσφατες έργασίες του για τό έπος του Διγενή 'Ακρίτη¹, ό Στυλιανός 'Αλεξίου έδειξε μέ τρόπο όριστικό αυτό που ό ίδιος όνομάζει «έγκυρότητα» τής μορφής του έπους που διασώζει τό χειρόγραφο του 'Εσκοριάλ (Ε) άπέναντι σ' εκείνην του χειρογράφου τής Κρυπτοφέρρης (G): 'Η «σύνταξη» Ε διασώζει ένα μεγάλο αριθμό από βυζαντινά και άραβικά τοπωνύμια, όνόματα και άναφορές σέ ιστορικά πρόσωπα και πράγματα, καθώς και στρατιωτικούς και τεχνικούς όρους, ή γνησιότητα των όποιων τεκμηριώνεται μέ τή βοήθεια βυζαντινών και άραβικών ιστορικών πηγών· πολλά από αυτά τά στοιχεία έμφανίζονται άλλοιωμένα, ή δέν έμφανίζονται καθόλου, στό χφ. G, πράγμα που δείχνει ότι ό συντάκτης τής διασκευής που άντιπροσωπεύει τό χφ. G δέν καταλάβαινε τή σημασία τους ή, για όρισμένα, ότι δέν έθεώρησε σκόπιμο νά τά διατηρήσει κατά τή διαδικασία τής ανασύνταξης του κειμένου. "Όμως τά ιστορικά, γεωγραφικά και γλωσσικά αυτά στοιχεία αποτελούν άντικειμενικά κριτήρια χρονολόγησης, και σχετικής και άπόλυτης: 'Από τή μία μεριά, τεκμηριώνουν μέ τρόπο που είναι πιά πολύ δύσκολο νά άμφισβητηθεί τή χρονική προτεραιότητα τής σύνταξης Ε σέ σχέση μέ τήν G – άσχετα άν τό χφ. Ε, που χρονολογείται, μέ παλαιογραφικά κριτήρια, μετά τά μέσα του ιε' αιώνα, είναι νεότερο² από τό χφ. G – και κάνουν πολύ πιθανή τή στενή σχέση της μέ τήν άρχική σύνθεση του έπους³. 'Από τήν άλλη μεριά, οδηγούν στή χρονολόγηση τόσο τής σύνταξης Ε, που άλλωστε άγνοεί τούς Φράγκους, πριν από τό 1204, όσο και τής άρχικής σύνθεσης του έπους γύρω στά μέσα του ιβ' αιώνα. 'Εξάλλου, όρισμένα επίσης ιστορικά κριτήρια οδηγούν στή χρονολόγηση και τής διασκευής G πριν από τό 1204, ίσως όχι πολύ άργότερα – αλλά πάντως μετά – από τή σύνταξη Ε⁴.

'Η χρονολόγηση, άπόλυτη και σχετική, των συντάξεων Ε και G και ή σαφής διαφοροποίησή της από τή χρονολόγηση των αντίστοιχων χειρογράφων δίνει όριστική

1. 'Αναφέρομαι κυρίως στή μονογραφία του 'Ακριτικά (Ήράκλειο, 1979) και στήν έκδοση τής σύνταξης του 'Εσκοριάλ (μέ μεγάλη εισαγωγή και σχόλια), Βασίλειος Διγενής 'Ακρίτης (Αθήνα, 1985· στό έξής ΒΔΑ).

2. 'Αλλά πόσο νεότερο; 75, 150 ή και 200 χρόνια; βλ. ΒΔΑ, σ. ζ' ζ', σημ. 160.

3. 'Αποφεύγω τόν όρο «αρχέτυπο» τής κριτικής του κειμένου (Textkritik), που υποβάλλει άλλης τάξεως συγγένειες και σχέσεις ανάμεσα στους άπογόνους του από εκείνες που ισχύουν ανάμεσα στις συντάξεις, ή καλύτερα ανασυντάξεις και διασκευές, που άντιπροσωπεύουν τά σωζόμενα χειρόγραφα του άκριτικού έπους.

4. 'Ακριτικά, σσ. 50 κέ., ΒΔΑ, σ. ρ'.